

okno sili, ko se Lojze iz trdnega spanja prebudi — pozno je že — naglo iz postelje skoči, ker treba je iti v „tabrh“ (= otroke učiti). Veselo pesmico zažvižga, cilindar enmalo z rokavom okrtači in hitro odide spet — stari Lojze brez vse sentimentalnosti, lahkomiselno, poln muh; prošli večer mu kar več na misel ne pride. (Kon. sl.)

Ogled po svetu.

(Koliko ljudi more v največje cerkve, ki jih Evropa ima). V Št. Petersko cerkev v Rimu jih gré 54.000, v veliko cerkev v Milanu 37.000, v Št. Pavlovo cerkev v Rimu 32.000, v veliko cerkev v Boloniji 24.000, v Fiorenci 24.000, v Lateransko cerkev v Rimu 22.000, v cerkev Matere Božje v Parizu 21.000, v veliko cerkev v Pizi 13.000, v Štefanovo cerkev na Dunaji 12.400, v Št. Petersko cerkev v Boloniji 12.300, v Dominikansko cerkev tudi tu 12.000, v cerkev Št. Marka v Benetkah 7000, v veliko cerkev Maria-Einsiedeln v Švajci tudi 7000.

Dopisi.

Iz Reke 8. maja. Tukajšni poštarški činovnik gosp. G. Depoli, bode v spomin velike svečanosti, ki se bode obhajala 25. dne t. m. na Grobničkem polju o posvečenju zastave županije reške, izdal litografijo „Grobničkoga polja i okolice mu sve do morja“; zraven tega pa tudi fotografijo slovesnega posvečenja; vse skupaj bode v veličini 3 □ čevlje. Predplača sliki je 1 gold. nov. dn. Nadjamo se, da tudi vsaki slovenski rodoljub se bode podvizal naročiti se na sliko zgodovinsko-pomenljivega Grobničkega polja, pa treba je, da se brž oglasi in predplačo pošlje gori omenjenemu izdatelju.

Iz Gorice 14. maja. * Naš svetli knez in nadškof, gosp. dr. Gollmayer, se bojo podali v Rim, kjer bo o binkošnih velika cerkvena svečanost.

Iz Maribora. (Od Mariborske čitavnice.) V nedeljo 25. dne t. m. zvečer ob 6. uri bode v naši čitavnici beseda, h kateri se s tem prijazno vabijo častiti člani v mestu in na kmetih. Pri besedi bode neki gospod pravnik govoril o predmetu opisanem za one knjižice, ki jih namerjava nek tukajšen mecen izdajati za povzdigo narodne omike. Predloži se tudi skupšini v posvèt, kako bi naj se konca julija dostojno slavila obletnica naše čitavnice.

Odbor Mariborske čitavnice.

Iz okolice celjske 17. maja. Šj. — Gospoda brata doktorja Ipavca bota v kratkem na svetlo dala zvezek svojih kompozicij z notami in besedami, ktere bode založil knjigar Tarmon v Celji. Nadjamo se, da naši pevci, čitavnice in drugi bojo z veseljem segli po tem novem delu naših po vsem Slovenskem slovečih kompoziterjev. — Radostni čujemo, da bomo na binkošni pondeljek imeli v Celji 3. „besedo“.

Iz okolice celjske 10. maja. (Volitev deželnega poslanca v Celji.) Ker se je bil g. Jož. Wolf odpovedal poslanstva za Gradec, je bila volitva družega poslanca 8. dne t. m. v Celji za več sosesk, ki v celjski volitni okraj spadajo. Naj povem, kako se je kaj godilo. Pridem v Celje in vidim tam pa tam množico ljudi pogovarjati se; stopim bližej njih in poslušam, kam kaj veter žene. Zadovoljen sem bil slišati, da večina glasov bi utegnila našemu rodoljubu dr. Razlag-u veljati. Pa žali Bog! nismo bili za to volitvo se prav pripravili. Zakaj? Ko tam stojim, me prašajo nekteri možje: „Kdo pa je tisti dr. Razlag? Kaj je? Ali še ima starše? Ali še imajo njegovi starši grunte? Ali je danes tukaj, da bi ga vidili in poznali?“ Na vse to sem odgovarjal, kakor sem vedil. Ako bi bil sam prišel in se volivcom pokazal, gotovo bi bil voljen. Rekli so mi nekteri, da ženin, pred ko nevesto snubi, jo pred pogleda. Ta primera je dosti klavrna, ker nevesta in pa poslanec je dvoje:

poslanec se mora po svojih očitnih delih soditi, ne pa po obrazu ali družih životnih lastnostih, pa tudi ne po možnji polni ali prazni kakor nevesta. Dr. Razlag je že dosti očitno pokazal, da je mož pravice, bistra glava in da mu srce živo bije za blagor naroda slovenskega. Al ker ga nekteri niso vidili, ga niso volili! — Pa kaj se je še godilo? Nemškutarija je napenjala se kar je le mogla. Slišal sem na svoje ušesa iz ust nekega uradnika tote besede: „Wenn wir den dr. Razlag wählen, so wird man auf's Jahr keine Worte mehr deutsch sprechen dürfen“. (Če dr. Razlag-a volimo, za leto in dan ne bomo smeli nobene nemške besede spregovoriti). Oj laž! kako velika nadloga si! Pa pri vsem tem, ko bi bil dr. Razlag pri volitvi se bil prikazal, bi bilo glasovanje gotovo bolj na-nj vleklo. Pri volitvi sami je bil pa ta-le razložek: Ko je kdo imenoval gosp. viteza Resingen-a, je to vodja volitve vselej glasno oznanil; ko je pa kdo imenoval dr. Razlag-a, je to nekako tiho zgovoril; zakaj tako, ne vemo; proti meni, ko na vrsto pridem in dr. Razlaga imenujem, pa mrmra: „ja freilich: Dr. Razlag“. Še marsikaj bi se dalo povedati, kako je na priliko bilo, ko je vodja volitve pred volivce stopil in med drugim (ali o skrbi za Resingen-a ali za Razlaga, bo sam najbolje vedil) govoril takole: „dajte achtung, da si ga štíme ne bote razspričali itd., pa pustimo obširniši popis; volivci so volili; dr. Razlag je dobil 67 glasov, vitez Resingen pa večino. Ne rečem, da je volitva zato nesrečna za nas, zakaj vitez Resingen ni ne sovražnik Slovencev in ni slavofag, ampak je na vsako stran pošten, pravičen mož; le naše rane nemškemu gospodu niso znane kakor so dr. Razlagu, sinu kmetiških starišev, ki bi bil v zboru pri vsaki priložnosti iskren zastopnik slovenstva in branitelj pravice slovenskega naroda. Sliši se, da bomo imeli še dve volitvi za Gradec. Pozor tedaj! V—h, volivec.“

Iz dolnje Avstrije 15. maja. J. Ž. — Naznaniti vam imam danes žalostno novico. 11. dne t. m. je umrl veleumni slovenski jezikoslovec in znani spisovatelj več učenih sestavkov in v povestnico segajočih odlomkov za koroško in vseslovensko gospod Don Julian Hornbek, Slovencom znan po imenu Kelič, rojen Korošec pri sveti Margareti 15. februarja 1827, sočlan gosp. Don-Barnabito v sv. Pavla v samostanu sv. Martina v trgu Mistelbach-u na doljni Avstrii, za dolgo in hudo hudo pljučnico. Vse svoje žive dni in do zadnjega dihleja je bil rajni goreč domoljub, kakor jih malo ima mati Slava; živa priča tega so mu vsi, ki so ga poznali, in pa njegove dela. Bil je rajni blag izgled vsem, kateri udarec nemile osode, zrokovane iz zavisti ali bodi ktere strasti od nezvestih in spačenih domovine sinov, večkrat s kervavimi solzami pokropljene, vskovaje se za prid in korist domovine, v nemili ptujščini kakor razpostavljeni kitajski rojenčiči občutujejo! Popisati, kar je meni slavni pokojnik razodel, ne spada v časopis, ampak v njegov životopis, kterege se morebiti izvrstniše pero kakor je moje, kadaj lotilo bode. Jaz samo navajam kratke besede latinskega klasika: „Multa tulit“... 10 let se je boril s kulturträgerji neumorno; pa žalibože! zastonj, ker samec je živel med ptujci in cilja, za kterege se je on tukaj potegoval, doseči ni mogel. Da bi bil ta izvrstni učenik slovenščine in vseslavjanščine polje materinsko obdeloval, bi bilo kaj lepega sadja v mili domovini sedaj ogledati; al nemila osoda mu je kaljivo seme zmožne besede in uspešnega poslovanja za materinščino zamorila. Bodi mu zemljica lahka!

S Pivke. (Obgojzdenje Krasa. Sadjoreja. Narodnost.) (Konec). Znamenito je in zamolčati ne morem, kar pripovedujejo tukaj stari ljudje od luknje, skozi katero pod vhodom v suho jamo voda Pivka gré pod zemljo. Pravijo namreč, da voda nekdanji čas ni ondi se ponikvala, kjer se zdaj vidi, marveč nekoliko spred proti Postojni; da je pa enkrat del hriba nad jamo se utrgal, navdol vderl in vodi pot zaprl, tako da je velika povodinj nastopila, dokler se

ni nova luknja odprla, po kateri voda zdaj odteka. To se je utegnilo zgoditi pred več ko sto leti. Spredaj nad vhodom v jamo se še dobro spregleda, da se je velik del skalovja odločil in proti vodi posul; znotraj v jami, od Doma nazaj proti Postojni se tudi še kaže prostorna in precej dolga votlina, ki na koncu ni zaprta z živo skalo, ampak s zasipom, skozi ktereга, ko se je Pivka narastla, še voda prihaja. Po takem je ljudska pripoved zadosti verjetna in gotova.

Ali smem tudi o narodnosti kaj malega še omeniti? Kar je na Pivki in pod Nánosom kmečkega, se vé da je le slovenskega rodu in duha; če se vpraša za katero ptujo kulturo, je tista najbolj italijanska; iz italijanščine ravno privzema ptuje: „finiti“, „kompliti“, „durati“ itd. In če se hoče kdo kaj več izobraziti, sicer v mladosti gré v Postojnsko šolo, kjer se uči nemščine; potem pa kmalo hiti v Trst, kjer naglo zná „parlar italiano“, tako da bi kdo marsiktereга Pivčana ali Pivčanko v Trstu imel za rojenega Italijana ali Italjanko. V Postojni pa nemščina veliko veljá, kar jo je glavna šola, ki je ondi že od leta 1819 utemeljena, obilno razširila; malo gospodarjev je in malo odrasčenih mladenčev in deklic, da bi se ne znali po nemško odrezati, čeravno se ne more reči, da jo znajo popolnoma. Vendar zatega voljo tukaj ne gospodari ultra-tevtonščina; nemščina se rabi bolj za djansko korist, dasiravno večkrat tudi za skazovanje, koliko da kdo zná. Nemščini nasprotuje na Notranjskem italijanščina, in ji ne dá veljati, da bi tista sama posedla vso kulturo. Če to besedo, namreč o italijanščini, tukaj bolj razločno postavljam, ima to svoj temeljit vzrok. Kolikor namreč Slovenci imajo omike iz ptujega, ni zgolj plod nemške kulture, marveč je zlasti iz prvega tudi sad italijanščine. Ko so nemški vitezi po slovenskih gričih znali samo gradove po sužnjih rokah zidati, da so ljudstvo ložje držali pod jarmom, so Italijani po slovenskih dolinah in ravninah širili trgovstvo in obrtnijstvo. Libro, bokal in sold je poprej poznal, kot funt, firtelj in krajear; znal je računati poprej kot rechenen; še zdaj vé za štacuno, za oštarijo, za fužino bolje, kot za loden, birtsaus ali celó za schmiede. To, to začnite enkrat bolj trdo in glasno praviti tistim Ultra-Tevtonom, katerih očetje so sami največ prve omike prinesli čez Snežnike iz lepe Italije, zdaj se pa znašajo, kakor da bi se bila vsa kultura evropska rodila v košatih gojzdih in medvedjih brlogih stare Germanije. Sicer se tudi ne sme pozabiti, da Slovenci so izprva bili podložni italijanskim duhovskim in deželskim oblastnikom, akvilejskim patrijarhom in furlanskim vojvodom; in če so koroški vojvodi bili nemškega rodu, so bili zraven tudi italijanski knezi, markezi veroneški, in grofje furlanski, in ondod niso dobivali zgolj nemške kulture, marveč drugačno; in če so na slovenskih gradovih nemški vitezi se prevzetovali, so mnogokrat ondi oblastovali tudi italijanski gospodje, ne sami žlahni Auerspergi, Šarfenbergi in Ortenburgi, temuč tudi blagorodni de Portis, de Attems, de la Torre, de Porcillis, de Valvasore, de Cuchagna, in to sicer v srednjem času. Samo ta razloček je obveljal, da dokler je segal italijanski upliv, ondi je ostala slovenska narodnost samosvojna, namreč od jadranskega morja do Drave; kamor pa je segal zgolj nemški upliv, ondi se je slovenski duh večidel uničil; unstran Drave proti Donavi slovenska meja ne sega deleč. Če Italijan slovenske narodnosti ni uničil, se lahko razume, da mesto, ki je edino na Pivki, namreč Postojna, se dobro zavé svoje izvirne narodnosti. Poznava jo na trgu in v cerkvi, v šoli in v uradni. Če se šolski poduk začanja s slovenščino, zvišuje z nemščino, se vendar zopet zveršuje s slovenščino; in če pride italijansk deček semkaj se nemščine in slovenščine učiti, se mu iz prva tudi dá še italijanski katekizem veljati. V postojnski uradni pa se je, če se tudi amtira po nemško, vendar že marsiktero slovensko pismo prepisalo in vpisalo, ne še le letos, temuč že

lani in predlanskim. Kako pa prenapeti nemščini tukaj gré, je lahko v dokaz ravno tisti g. K., ki je po zadnjem listu „Novic“ jo tudi v Tržiču slabo naletel. Dasiravno je dva dni hodil po Postojni, vendar ni mogel skupaj spraviti akademije za svojo humoristično vorlesungo.

Iz Novega mesta 10. maja. X — „Novice“ so že lani potožile, da naša gimnazija, ki jo oskrbujejo vrli p. frančiškani, ni izdala konec leta po vseh gimnazijah navadnega letnika (programa), ki svetu odkrije, kaj se je godilo čez leto. Ne vemo, ali naše gimnazije ne bo tudi letoš zadela enaka nemila osoda! Če visoka vlada ne vzame malih stroškov na-se, bi pač lepo bilo, da bi kaki dobrotniki na Dolenskem te stroške za dolensko gimnazijo pobotali, kakor dobrotniki na Gorenškem donášajo pripomoč gimnazii krajnski. Saj imamo tudi na Dolenskem domoljubnih mož, ktere bi ta mala pripomoč težko ne stala. „Kdor trka, se mu odpre“ — potrkali smo, Bog daj, da bi se nam odprlo!

Iz Mihovega na Dolenskem 16. maja. Tudi nam revnim Dolencem ni prizanesel mraz 16. in 17. aprila. Orehov, črešinj in češpelj ni skorej nič, po vinogradih se pa le sém ter tje kaj grojzdičkov vidi. Vinogradniki javkajo rekoči: Odkod bomo denarjev dobivali, da bi davke plačevali? Zraven te uíme nas pa še tudi druga nesreča napada, goveda so pričele ne le za nevadno bolezen na gobcu in parkljih, ampak tudi za črni sajevec in žabico ljudem cepati; črno kri živinče šči in v 24 urah ali pa še pred je po njem. — Tudi pisatelja teh vrstic je že ta nesreča zadela. Žalostno je to za nas, sosebno, ker po naših višavah nimamo ne nobenega pravega živinskega zdravitelja, ne zdravil zoper to nevarno bolezen (sajevec). Povejte nam ve, kaj bi zoper to bolezen rabili, Vam bomo gotovo hvaležni zato! J. O. Lepstanski. *)

Dostavek vredništva. Kaj početi pri bolezní na gobcu in parkljih, smo razložili v letošnjih „Novicah“ na drobno, — kaj početi zoper naglo in strašno bolezen, ki se imenuje črni sajevec ali črni ovčič (anthrax), ki se prikaže v različnih podobah in tudi v tej, da živina črno kri šči (krvomok), smo že toliko, skor vsako leto v „Novicah“ podučevali, da si ne upamo ponavljati teh podukov, ki jih hranujejo „Novice“, pa tudi naše obširne živinozdravilske bukve. Napotujemo Vas tedaj, predragi prijatelj, da iz imenovanih virov si vzamete pripomoči in da jo rodoljubno srce Vaše potem sosedom svojim deli. Eno pa je še posebno potrebno, da Vas opomnimo, namreč, da črni sajevec in te baže krvomok je kužen in strupen, in da je treba, da gosposka za to bolezen zvé.

Iz Kočevskega — od Stare cerkve. **) Prvo nedeljo po veliki noči je gorelo v Slovenski vasi ravno med deseto mašo, ko je bila vsa vas zapuščena. Ogenj je v burji kakor smrten srp skoraj vso vas zajel. Vas šteje 48 hiš; pogorelo jih je 38 shlevi, podi, žitnicami in orodjem vred v kakih dveh urah. Da je kaj lesa bilo pri hišah, je komaj tû ali tam kak žalosten spominek ostal; tudi sadne drevesa so vse posmojene, celó hlodje pri vodnjakih, ki so po sred vasi, so pogoreli. Le velik križ lesení v vasi je ostal in zraven njega novo zidana Marii posvečena kapela v sredi vasi. Ta opominja zdaj siromake, kje da naj išejo pomoči. Veliko je revežev, ki družega niso rešili kakor kar so na sebi odnesli. Škoda se ceni na 68.000 fl. — Treba je tukaj hitre pomoči. Milosrčni deželni poglavar so mi obljubili razpisati po deželi nabiro milih darov, naj si bodi v dnarji, obleki ali hrani, kar bi v sili revežem pomagalo. Gosp. dekan Jožef Zupan in gosp. P. Benvenut sta nabrala lep dar iz rok nekterih milosrčnih mestjanov; al 450 nesrečnih pogorelcov vzdiguje še zmiraj roke po milih da-

*) Prejeli pa oddali gosp. M. Vilharju.

Vred.

**) Da smo mogli že danes natisniti ta klic po pomoči v naš list, bilo ga je treba okrajšati.

Vred.

rovih. Ravno toliko jih je tudi, ki bodo hvaležni vedno roke vzdigovali in nebeškega Očeta prosili, naj blagoslovi te in vse druge blage srca za njih bratovske dela. Tudi jez jih ne bom pozabil; obljubim vsem dobrotnikom, da se jih bom pri sv. maši spominjal, dokler živim.

Juri Steurer, fajmošter.

Iz Tržiča 18. maja. * Dragi gospod M—y! kako ste se na limance vjeli! Molčati smo hotli iz ljubezni do vas samih od druge „vorlesung-e“, ktero je napravil gospod K. v Tržiču, ker tudi k tej jih ni več prišlo kot s edem glav, čeravno si je „protektor“ skorej jezik zbrusil s svojim vabilom k drugi besedi. Al ker ste v „Laibacherco“ od 17. maja omenili to besedo, moremo Vašim besedam pristaviti, da polovica nazočih se je podala že po prvem govoru v drugo izbo krčme, in menda v tej izbi ste imena nazočih zapisali in našteli ono dvanajstico, ki je representirala „nemški“ Tržič, kajti celó pošteno ime Boncelj ste prekrstili v nemški Wanzel. Da pa smo res Vaš prijatelj, posnamete lahko iz tega, da celó zamolčimo: kolikšni so bili dohodki obeh „vorlesung“, ki jih je skupil g. K. pri nas.

Iz Ljubljane. Kar se je te dni godilo v državnem zboru, nas je vse domače z velikim veseljem navdalo. Gospoda Črne in Toman sta odkritosrčno „govorila in se možato potegovala za pravice slovenskega naroda v sodniških kancelijah. Spet smo eno stopnjo naprej, česar se imamo zahvaliti vrlima braniteljema naših pravic, čeravno sta jima nasprotovala gospoda Brolih in Deshmann. Sam gosp. minister Lasser se je vstopil na stran Tomanovo in ž njim večina poslancov; pomagal pa je k zmagi posebno veliko škof iz Galicije g. Litvinović. „Novice“ bojo vprihodnje Črnetov in Tomanov govor prinesle popolnoma po stenografičnih spisih, kar pa za danes nikakor ni bilo mogoče. — Slovnik naš se prodaja zdaj prav dobro; že je veliko čez 1000 iztisov prodanih; kupčija se je posebno oživila, kar je minister Lasser prvokrat zagotovil, da v sodnijah bo treba uradnikom pisati po domače. — 15 županov iz okolice ljubljanske je nek položilo prošnjo slav. deželnemu poglavarju, naj ukaže c. k. kantonski gosposki, da jim pošilja spise v domačem jeziku, kakor se dela povsod po svetu, da vsak dobí pisma iz kancelije v tistem jeziku, ktereга razume.

Iz Ljubljane. (Živ dokaz, kako potreba je domači jezik v kancelijskih pismih). 22. dan p. m. je neka c. kr. okrajna gosposka poslala pismo nekemu županu, v katerem mu priporoča, naj zemljomeru gospodu Janezu Götzu, ki bode mesca septembra tudi v njegovo sosesko prišel svet merit, v vsem prijazno na roko gré itd. Pisalo se mu je po nemško tako-le: „Nach Inhalt . . . wird der Evidenzhaltungs-Geometer Johann Götz im Monate Septbr. l. J. in diesem Bezirksbereiche eintreffen. Der Gemeindevorstand wird daher beauftragt, dem Geometer bei dessen Feld-Operationsarbeiten hülffreiche Hand zu leisten“ in tako dalje. — Župan, pošten Krajnec, ki ne razume nemškega, slovenski pa bere in piše, si misli, da je pismo kakošna navadna „vorladung-a“, zapiše na to pismo: „Tega Janeza Götza ni v šenčurski gmajni. M-a V-č“, in nese pismo s tem odgovorom nazaj. — Take prigodbe ne potrebujejo nobenega komentara; potrjujejo pa preočitno potrebo, da vse naše kancelije (in ne le sodnije) kadar se obračajo do našega ljudstva, naj mu dopisujejo v domačem jeziku, s katerim bi se bil, postavimo, gori omenjeni ukaz s celó malo besedami razumljivo dopovedal. Kako more prosti človek vediti, kaj je „Evidenzhaltungs-Geometer“, kaj so „Feld-Operationsarbeiten“ itd.? saj takih latinskih in grških besed še polovica Ljubljančanov, ki se v nemškem jeziku za omikane štejejo, ne razume!

Iz Ljubljane. (Pobérki iz raznih časnikov.) Ker smo v poslednjem listu zavrnilo „Laibacherco“ zavolj neslane opazke iz „Ostd. P.“, ki jo je dodala dr. Tomanovemu govoru, nismo mislili, da bo molčala na to; al pričakovali

smo, da bo dokazati si prizadjala, da so bile Tomanove besede napačne, ki jih je za avstrijski dom govoril brez Frankobroda „unseligen Andenkens von anno 1848.“ Al namesto tega zasede „vredništvo“ njeno visocega konja pa z ošabno besedo piše „abfertigung-o“: kako da se „pre-drznemo“ (!!) zoper „Laibacherco“ črhnuti, in h koncu pristavi še gnjusno denunciacijo. — Na to moremo odgovoriti — pa ne vredništvu „Laib.“, zakaj s tem nimamo nič opraviti, ker vemo, da je čisto nedolžno, ampak pisavcu njegovemu dr. Issleib-u. Z „Laibacherco“ nimajo „Novice“ opraviti skor nikoli, ker (razun kakošnega „Eingesendet“ iz Tržiča ali popisa kakošnega ognja in kaj enacega) od dopisnikov iz dežele zapušeno siroto celó malokrat v roko vzamemo. Da pa dr. Issleib-u tako strašno presedajo „die wahrheitliebende“ Novice, izvira od vse druge strani; „Novice“ dobro vejo, da on pisari v „Tagespošto“, „Triesterco“ et comp., in te nesramne dopise „Novice“, kot braniteljce domačega prava, res sučejo večkrat na razeljnu ostre kritike, in jih bojo brez milosti sukale, dokler se bo krivica upirala pravici, zlobnost poštenosti, ptujšina domačinstvu. Zato nam je žal, ker dr. Issleib ima kakor Janus dva obraza: z enim pisari za „Laibach.“, z drugim pa za „Tagespošto“, „Triesterco“ in njima enake liste, komponira „Thierfabule“ etc. etc., da se moramo danes na uno „abfertigung-o“ obrniti do nedolžnega vredništva „Laibacherce“, ktero se je podpisalo pod „abfertigung-o“, in mu reči, da „Novice“ ne bojo mu naprošene ljubavi storile in ne bodo molčale, dokler bojo vidile, da v „Laibacherco“ ni ne duha ne sluha o tem, kar naš narod slovenski želi, kar ima pravico terjati, in kar tolikrat očitno izgovarja, in dokler bo „Laibacherca“ taka, da bravec njeni misliti more, da je krajnska dežela kje zunaj v „Reich-u“ v Krautheimu, Schweinfurtu, Reiss-Schleitzu ali kjer si bodi, — „Novice“ ne bojo molčale, dokler bojo vidile, da „Laibacherca“ v sedanjem važnem času svoje popise, kar se v državnem zboru godí, posnema iz „Ostd. P.“ ali „Presse“, ne pa iz „Wiener Zeitunge“, po kateri bi se mogel vradni list, če bi vredništvo kaj takta imelo, ravnati — (za nas toliko zanimivo debato v 118. seji državnega zbora je skrčilo v 12 vrstic in Črnetov celo uro dolgi in prevažni govor v 11 besed!!!), — dokler bomo vidili, da vredništvo vradnega časnika take pogrške dela, da kadar se zadušnica v stolni cerkvi opravlja za rajno cesarico Marijo Ludoviko Beatrico, pa se v „Laib.“ piše, da zadušnica je bila za maršala Windischgrätz-a, kakor smo brali v 78. listu!! — dokler bomo take in enake napake vidili v „Laib.“, o kterih smo dosedaj molčali, bomo vprihodnjič očitno govorili, da bo vredništvo vidilo, da nisno „unberechtiget und unberufen“. Spričali bomo, komur še zdaj ni dosti jasno, da mož, ki je „Tagespoštni“ in „Triesterčni“ korespondent, — ki ni avstrijski državlján, — ki ne razume našega jezika in ne pozná naših razmer, — ki nima takta za vradni list, tudi ni sposoben, da piše pri nas za vredništvo vradnega lista, ktero ga iz deželnega dnarja plačuje. Kaj res dr. Issleib misli, da bo on ustavo in ustavne pravice sukal za našo deželo po svoji aboti in trmi nekterih svojih pajdašev? Kaj res misli, da neka mala kopica Ljubljančanov je cela dežela? Kaj res dr. Issleib misli, da bo on cepil „Novicam“ avstrijski patriotizem? „Novice“ so še v bolj nevarnih časih kakor so sedanji, ko je Frankobrod razruševal Avstrijo, ko so „Nemci“ črne vojske organizirali okoli nas zoper Avstrijo itd., djansko pokazale, da kot skala stojé za Avstrijo, in če bo treba, še bojo tako pokazale zvestobo svojo pravični Avstrii. Da niso „Te deum-a“ pele že letošnji obletnici 26. svečana, so storile za to, ker so se ravnale po veliki večini našega naroda, kteri „zahvalne nedelje“ ne praznuje že spomladi, ko poljsko seme izročuje materi zemlji, ampak še le v jeseni, ko je pridelek srečno pospravljen. Ko bomo vidili, da tudi naši slovenski kozolci so polni lepo polnih snopov;

takrat bomo tudi mi „Bog Tebe hvalimo“ iz srca peli in slovenske srca, zapomnite si to dobro, mož iz Krautheima! pojó vse drugač, vse krepkejše kakor tam zunaj v „Reich-u“ za Avstrijo. Takrat bomo mi prvi, ki bomo slavo peli ustavi, ker noben narod ne hrepení toliko po ustavnem življenji in se ne želi rešenja iz verig absolutizma kakor ravno mi tako dolgo zatirani narod. Al tega vi ne razumete. Ker pa ne razumete, imamo pravico terjati od Vas, da v listu, za ktereга ste iz dnarja naše dežele plačani, ne črnite zastopnikov dežele, ki Vam kruh daje! — V „Tagespošti“ je dopisun te dni povzdigoval „Witz in Humor“, ki ga je protektor Cimbrov poslal v „Laib.“, „Novice“ pa po neki lažnjivi denunciacii miluje, da jim je „špiritus“ že všel. Dragi Milček! kaj ne veš, da smo „špiritus“ porabili za to, da smo oni „Witz in Humor“ v špiritus djali in ga poznim vnukom v spomin hranili za muzej? — „Pressni“ dopisun pravi, da je „Gift und Galle“ in pa „Lügendewebe“, kar je na svetlo dal gospod M. v svoji brošuri „Krain und das Deutschthum“, pa še zmiraj žaluje, da se ni še dohtar najdel, ki bi to „žolčno bolezen“ cajtal ali pa odprl tur, v ktereга se je gnojil „Das Deutschthum in Krain“. „Torbica“ je po kratkem življenji pokopana — pravi dalje ravno ta dopisun, ki dvakrat zine, pa se trikrat zlaže. „Torbica“ živi, in kako bi se tudi zberka (ne časnik) šolskih vaj prepovedala anno 1862, ki je bila dovoljena pod Bachovim poveljstvom? Kaj se morebiti „celi nemški rajh“ trese v nevarnosti, da šolarji spodnje gimnazije se djansko vadijo v slovenščini? Oj kaki velikani smo vendar Slovenci, da 12 nedolžnih pôl šolskega papirja že „veliki časniki“ pretresajo v svojih listih! Pa počasi! „Presse“ v svojem 136. listu mahoma imenuje „jahrelang gefühltes Bedürfniss der verschieden-sprachigen Bevölkerung“, kar je zmiraj pred dala črniti v svojih dopisih. Bomo vidili, kako dolgo bo ta pokora pri nji trpela! Na stare grešnike nimamo nobenega zaupanja.

— V poslednjem letnem zboru zgodovinske kranjske družbe je bilo sklenjeno, naj se družba združi z muzejnim društvom. Že pred dvema letoma, ako se ne motimo, je gosp. dr. Etbin Costa prvi sprožil to misel, in lani je sedanjí družbeni tajnik gosp. Dimic ponovil ta pametni nasvêt, ki je v poslednjem zboru po predlogih dr. Costa-vih enoglasno obveljal. Se vé, da sedaj ima tudi muzejno društvo še svoje mnenje o tem izreči; al ni dvombe, da tudi to društvo bode za zedinjenje, ker je res v marsikterih zadevah eno društvo drugemu le na poti. Muzej sam pa, kot zbirka različnih starinskih, naravoznanstvenih in drugih stvari, je zavod deželni.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. (Iz državnega zbora). Pretekli teden so se v zbornici poslancov obravnovali dalje stroški za ministerstvo pravosodja. Prvič so na vrsto prišli stroški glavnega vodstva. Tschabuschnigg je bral odborovo mnenje, po katerem se je izbrisalo 21034 gl. Dr. Toman vstane in govori z ozirom na ravnopravnost, da naj se kakor do leta 1860 tako tudi vprihodnje razglašajo vse postave v vseh jezikih pristno (polnoverno) in vredništvo državnega zakonika naj se iznova ustanovi. Govoril je o tem takole:

„V predvarku „začasni“ stroškov in potrebštin za pravosodno ministerstvo se nahaja tudi potrebšina za razpušeno vredništvo državnega zakonika. Po predvarku bi bilo misliti, da je tedaj tudi prestavljevanje državnih postav začasno. Potrebno vredništvo prestav državnega zakonika, ki je do leta 1860 obstalo, razlagati, je komaj treba. Pravilo, da imajo vsi narodi enako pravico se postavodajstva udeleževati, da imajo vsi narodi enako pravico, te postave v svojem jeziku pristno zvediti, ker potem še le jim je mogoče, jih tudi spolnovati, to pravilo, mislim, je sploh spoznano. Ako je tedaj vredništvo potrebno, ne more se

imenovati začasno, — ako je res djavno, se ne more kot razpušeno navêsti, — ako pa obstoji, se mora potrebšina za-nj tudi kot živa spoznati. Zato, da se imajo prestave postav za pristne (polnoverne) čislati, bi rad nekoliko malih racionalnih temeljev navedel, kakor tudi iz zgodovine in iz pozitivnega postavodajstva avstrijskega nekoliko posnel“.

Ko dr. Toman naveduje Zeillerjeve besede o lastnostih postav, pravi dalje: „Jezik je kaj imeniten del. Kako bi bilo pravilo, da se ne more nihče z nevednostjo postave izgovoriti, pri narodu mogoče, kteremu se postava oznanja v nemškem jeziku, narod ta pa samo drug nemšk jeziku ume?! To ne bi bilo mogoče, kajti od človeka, kteri ne ume postave, se ne more terjati, da jo pozná in pa spolnuje. Pa vendar tako zlo ni bilo s tem pravilom tudi v pretečenem stoletju ne, kakor sedaj v ustavni Avstrii. Že ob času Marije Terezije so se najvažneje postave v umljivem, dasi-ravno prostem jeziku nemškim narodom umljivo in zapodljivo razglaševale. Državlanski zakonik pravi v I. članu patenta, v kterem je bil razglašen, da gré zato, da se dá narodom avstrijskim národna postava. Národna postava mora imeti lastnosti, ktere sem ravno imenoval. Dana je bila pač narodna postava, pa samo enemu (nemškemu) narodu. Odtistihmal pa je izrekla Avstrija osebo posamesno pa tudi osebo narodov za upravičeno, in odtistihmal ni več en narod, nemški sam, upravičen, temuč vsi narodi so taki in odtistihmal mora tudi v razglaševanju postav enakopravnost biti. Ta pravica je že leta 1848 obveljala, zakaj s patentom od 4. marca 1849 je bil zaukazan državni zakonik v 10 jezikih, in izdajan je bil tako tudi do 27. decembra 1852. Ko pa je svoboda zginila, so zginili tudi pomočki za njih izvrševanje. Izdan je bil 27. decembra 1852 patent, po kterem se državni zakonik ni več izdajal v 10 pristnih besedah, temuč samo v nemškem jeziku, in samo postave, ktere so zadevale celo cesarstvo ali pa posebej kako posamno deželo, bile so v deželnih zakonikih razglaševane. Najhuje pa je nas Nemce zadel patent od 1. januarja 1860. Ta patent nas je postavil za celo stoletje nazaj, zakaj po njem ni bila nobena postava več v vse jezike prestavljena, ampak osrednjim ravnateljstvom je bilo prepušeno, ktere postave naj se prestavijo. In tako se je zgodilo, da se je enemu ravnateljstvu ta postava, drugemu pa druga za prestavo zdela ugodna; tako so najvažneje postave neprestavljene ostale. Zavoljo tega je moj častiti tovarš Pražak 12. julija primerno interpelacijo (vprašanje) zastavil, na ktero je Nj. eksc. gospod minister Lasser 12. avgusta 1861 tako odgovoril, da je res potrebno, da se svobodna in pravo narodov primerna postava od 4. marca 1849, ktero sem gori navedel, sopet v veljavnost dene, da pa temu okoljšine časa in osnova srenj še zdaj nasprotujejo. Ne verjamem, da to more veljati, ker je ravno patent od 4. marca 1849 prestavo državnega zakonika v 10 jezikih zaukazal; mogoče nam bo vendar tedaj danes to, kar se je takrat dve cele leti godilo. Za to pravilo govori tudi oktoberski diplom, po kterem, kot podlagi našega ustavnega življenja, se ima v deželnih arhivih v deželnih jezikih shraniti. Dоследno se morajo tedaj vse ustavne postave v vseh jezikih pristno razglašati. Toraj je brez odloga treba, da vlada predloži dotično postavo državnemu zboru; zavoljo tega nasvetujem k 3. odstavku 1. dela, namreč osrednjega ravnateljstva, to-le: „Izreče se upanje, da bo vlada v prihodnjem državnem zboru predložila postavo zastran razglaševanja državnih postav in razpisov in zastran vredništva državnega zakonika“.

Upam, da bo slavni zbor, kteri je obljubil, da bo vedno branil prava vseh narodov, v tem primerljeju moj predlog podperal in vlado nagovarjal, da pride dotična postava v zbor, zakaj če se v posamesnem in malem zedinimo, se bomo mogli v velikem in celem porazumeti“.

Minister Lasser je zadovoljen s 1. delom Tomanovega